

HISTORIEUNDERVISNINGEN I KOMMUNISTISKE SKOLER I CHINA

av

STEN BUGGE

I.

Denne fremstilling av historieundervisningen i kommunistiske skoler i China bygger på noen av de lærebøker som er i bruk i den høyere folkeskole og i realskolen. De er fra slutten av 1956 og er kommet i svære opplag. De er i ytre henseende tiltalende, med bilder, kart og moderne skriftegn.

De begynner med omtalen av urmenneskene som det er funnet levninger av nær Peking, og går inn i steinalderen og den historiske tid, stadig opptatt av størrelsen av jordbruksproduksjonen og de tekniske fremskritt. Og her kommer også de store oppfinnelser inn som kineserne med rette kan være stolte over, av papiret, trykkekunsten, kompasset og kruttet.

For skams skyld må man ta med Chinas store vismann, Konfusius. På hans lære hvilte moralen i over 2000 år. Men innvendingen mot ham er at han støttet det bestående feudalsystem og siden ble tatt til inntekt for det. Vi hører om en annen kjent vismann, Mo-ti, som anbefalte kjærligheten som livets grunnmotiv, men som også var imot all luksus, særlig ved begravelser. Bøkene tar med Wang Chung, en av de store ateister som motarbeidet all tro på et liv etter døden, og som følge herav også bekjempet fedredyrkelsen. Det sies ellers ikke stort om religionen, selv om innførelsen av buddhismen omtales. Derimot får litteraturen en bredere plass, med dikternes skildringer av det arbeidende folks bitre skjebne.

Det fortelles hvordan undertrykkelse og utnyttning stadig førte til opprør, og det er da gjerne bøndene som fører an. Her hører vi nok Mao Tse Tungs stemme. Nye dynastier oppsto, noen av dem som følge av erobring utenfra. Ett av disse, Mongoldynastiet, blir omtalt med en særlig uvilje, fordi det

begunstiget sine egne. En av keiserne (Kublai Khan) rådde da, som vi vet, over et av de største riker verden har sett. Vi vet også fra den alminnelige historie, at han prøvet å erobre Japan, men led et fullstendig nederlag. Dette blir merkelig nok ikke fortalt. Grunnen må vel være at det ikke skal fortelles om noen seier for Japan.

Den samme innstilling finnes angående Manchudynastiet (1644—1912) som ble det siste. De store keisere av dette nevnes ikke, selv om China under noen av dem hadde en av sine storhetstider militært og kulturelt. Derimot får alle opprør mot dem full anerkjennelse.

China var på denne tid kommet i krig med England på grunn av opiumshandelen som China måtte gå med på, foruten å åpne visse deler av landet for handel og tillate misjonsvirksomhet. Dette er noe som ville kommet frem i enhver kinesisk historie, uansett ideologisk bakgrunn. Og opiumshandelen er et meget mørkt blad i Vestens historie.

En ting som ikke nevnes, er de vasallstater som China omga seg med. Denne kinesiske imperialisme, som vi i disse dager ser et eksempel på overfor Tibet, unngår man omhyggelig å komme inn på.

II.

Fremstilling og tone blir nå annerledes ettersom kommunismen og Mao Tse Tung kommer inn i bildet.

Marx, Engels, Lenin, Stalin og de russiske kommunister får en begeistret omtale. Russland er evig å stole på. Marxismen er uforgjengelig. Den vestlige kultur er ødelagt. Stalin er den store vismann som har forutsagt hvordan den kinesiske revolusjon måtte gå for seg med støtte i bøndene, altså imot den ortodokse lære at det var industriarbeiderne som skulle bære revolusjonen frem.

Når man kommer til det indre oppgjør i China i 1920-årene mellom militærguvernørene på den ene side og nasjonalistpartiet med kommunistene på den annen, er det en mann som

dukker opp i bøkene som den største kjeltring. Det er selvfølgelig Chiang Kai Shek. Han er på en måte inkarnasjonen av alt ondt. Ikke bare er han en motstander av kommunismen, men han er en slusk som kommer av en sluskefamilie, en lakei for utlendingene, en forreder av landet som savner enhver dyd. Da Japan f.eks. begynte en av sine aggresjoner mot China i 1931 i Manchuria og siden i Shanghai, sies det at han ga sin marine ordre om å hjelpe fienden med matvarer. Selv da han var valgt av alle, også kommunistene, som den øverste leder i den senere krig, sviktet han. Og da verdenskrigen kom, gikk han U.S.A.s ærend.

Nå er det velkjent at vurderingen av Chiang Kai Shek gjennomgående har vært lav i Vesten. Det er jo gjerne så at den som taper, må ha svake sider. Men en verdensopinion kan skapes på et sviktende grunnlag av en energisk gruppe som forfølger særlige interesser.

Her må jeg i sannhetens navn peke på noen fakta. Det første er at i Mao Tse Tungs egne skrifter fra 1930-årene og oppover omtales Chiang relativt pent og høflig. Man kunne jo ikke akseptere en åpenbar forreder som den øverste militære leder for hele landet.

Det annet er at han, som så mange betydelige kinesere, kommer fra et respektabelt, beskjedent hjem. Bestefaren var bonde, faren en lavere embedsmann som døde da Chiang var barn. Morens arbeide og slektingers hjelp gjorde det mulig for ham å gå på skole. Veien gikk videre til militærakademi, studier i Japan og et kortere opphold i Russland. Revolusjonens far, Sun Yat Sen, hadde slik tillit til ham at han gjorde Chiang til en ledende mann i armeen. Dette er historie.

Det tredje er en vurdering som dr. Leighton Stuart har gitt. Stuart ser jeg på som en av de utlendinger som kjenner China best. Han er født der, levet der i 50 år og grunnla bl.a. Yen-Ching-universitetet og var til slutt amerikansk ambassadør. Han sier om Chiang i sin selvbiografi:

«Han er en mann med stor viljestyrke og et ubetvingelig mot. Men som det ofte går, hans feil skyldes et overmål av

hans beste egenskaper. . . . Jeg var aldri i tvil om generalens moralske karakter tiltross for noen av de politiske tiltak han gjorde. . . . Jeg er overbevist om at han trofast har gjort hva han trodde var best for sitt land. . . . I motsetning til bestikkeligheten, pengebegjæret, dovenskapen og feigheten hos mange av de tradisjonelle «mandariner» fremstår det noble ved hans karakter som usedvanlig» (Fifty Years in China, s. 275—6).

Chiang er ikke den mann kommunistisk propaganda vil skjelle ham ut for å være. Hans store motstander og Chinas nåværende leder, Mao Tse Tung, får naturlig nok en annen behandling i historiebøkene. Han er mønsteret for unge menn. Han har også de dyder alle kinesere uten forskjell vil anerkjenne.

III.

Vi kommer så til Chinas deltagelse i annen verdenskrig. Allerede to år før den brøt ut, var China kommet i regulær krig med Japan. Her var Chiang Kai Shek, som vi allerede har hørt, akseptert som øverstbefalende, men han var, etter historiebøkernes mening, en slik djevlesk figur at han alltid gikk fiendens ærend. Og da så verdenskrigen brøt ut for alvor i 1939, fortsatte han på samme vis.

Nå sies det at England, Frankrike og U.S.A. hadde oppmuntret Japan til å gå løs på Sovjetunionen. Men de fascistiske stater, Tyskland og Italia (samt Japan), gjorde planene til intet. Tyskland tok det nordvestlige Europa, Frankrike overga seg og England ble drevet fra fastlandet. Det fascistiske Tyskland gikk så løs på Sovjetunionen som forsvarte seg tappert og trakk seg tilbake til Stalingrad. Imidlertid begynte det imperialistiske Japan krigen i Stillehavet, ødela en mengde amerikanske krigsskip og erobret en stor del av Øst-Asia.

Fremstillingen samler seg så om krigen i China, hvor Chiang Kai Shek etter sigende vanskeliggjorde kommunistenes forsvarskrig. Neste kapitel er viet krigen i Russland. Her gikk russerne til angrep, befriet hva Tyskland hadde erobret og trengte inn på tysk område. Og så sies det: «U.S.A. og Eng-

land hadde også sendt tropper som gjorde landgang i Frankrike og kom i krig med den tyske armé i vest-Europa. I mai 1945 erobret sovjettroppene den tyske hovedstad Berlin og det fascistiske Tyskland overga seg.»

Så følger beskrivelsene av kampene i China hvor Chiang Kai Shek stadig trakk seg tilbake. Men i 1945 erklærte Sovjetunionen Japan krig, overvant all motstand, samtidig som kommuniststyrkene gikk til angrep. «2. september overga den japanske regjering seg betingelsesløst, og vår kamp mot Japan førte tilsist til seier. Den annen verdenskrig var slutt.»

Nå kan man spørre: Hvordan var det mulig å omtale verdenskrigen, særlig i Asia, uten å ta med mere om U.S.A. enn at det mistet flåten ved Pearl Harbor og landsatte tropper i Europa? Grunnen, tror jeg, er at hvis man gikk mere inn på U.S.A.s rolle i krigen, måtte det komme frem at U.S.A. var på Chinas side, akkurat som det i årtier hadde ført en politikk som gikk ut på å bevare Chinas selvstendighet overfor kolonimaktene. Men derved ville U.S.A. overfor kinesisk ungdom fått et visst skjær av rettskaffenhet, og det måtte for enhver pris unngås. For U.S.A. er den store onde makt i verden. Ja, ond har U.S.A. som imperialismens sentralmakt alltid vært.

Det er mange svarte blader i Vestens historie. Jeg tenker først og fremst på opiumskrigene. Men jeg tror ikke at fredens sak — en sak som også disse bøkene går inn for — blir fremmet ved denne konsentrerte hat-propaganda og fordreielse av den historiske sannhet.

IV.

Når disse bøker taler om U.S.A.s forhold til China opp gjennom tidene, er det bare overgrep fra Amerikas side. Det kan dreie seg om amerikanske skip som det sies anløp Korea eller Formosa og plyndret og drept, men så ble drevet bort av innbyggerne. Men så viser det seg, når man spør om hva som egentlig hendte, at det ofte dreiet seg om amerikanske skip som var strandet på disse steder og hvor mannskapet var blitt massakrert av de innfødte. Noe særlig rosverdig kan man ikke

kalle dette, selv om ikke alle amerikanere var feilfri og selv om mange innfødte hadde sørgelige erfaringer om de første europeere som viste seg i Østen.

Den amerikanske invasjon av China, sies det videre, hadde mange former. Den var *økonomisk*. Den viktigste handelsartikkel var opium. Den var også *kulturell*, ved hjelp av skoler og filantropiske institusjoner som også virket som opium. Egentlig var det U.S.A.s mening å gjøre China til en koloni ved århundreskiftet. Men da det på den tid hadde tatt Filippinene, var det for opptatt av dette foretagende, så det i stedet gikk inn for den åpne dørs politikk. Men dette var bare for å få anledning til å dele byttet med de andre imperialistiske makter.

V.

Etter annen verdenskrigs slutt er det selvfølgelig ingen omtale av U.S.A.s forsøk (navnlig gjennom Marshall) på å skaffe fred i China og samarbeide mellom nasjonalister og kommunister. I stedet får vi høre om Korea-krigen. Og herom heter det: U.S.A. var ulykkelig over at kommunismen hadde seiret i China, så i 1950 satte det igang en invasjon av Korea, for derfra å gjøre innfall i China. Koreas armé og folk (Korea er Nord-Korea) forsvarte seg tappert mot de brutale angripere. Men amerikanerne trengte fremover uten å ta hensyn til advarsler fra China. For å beskytte fedrelandet og hjelpe Korea brøt det frem en kjempemessig bevegelse med slagordet: «Bekjemp Amerika, hjelp Korea.» China kastet seg inn i kampen og sammen med koreanerne drev de amerikanerne tilbake til den 38. breddegrad (det er ingen forklaring på opprinnelsen til denne) og vant en veldig seier. Amerikanerne ble nødt til å oppta forhandlinger om våpenstillstand, som de stadig forhalte. Men til slutt ble de, på grunn av Chinas og Koreas faste holdning, nødt til å undertegne en overenskomst om våpenstillstand. «Ved denne militære seier ble den amerikanske imperialismes timeplan for å begynne den tredje verdenskrig slått i stykker.»

Vi har i én av bøkene den fremstilling at det var Syngman Rhee som etter tilskyndelse av amerikanerne gikk over den 38. breddegrad. Ellers må ungdommen få det inntrykk at her var det igjen U.S.A. som angrep. Det sies ikke noe om at Korea var delt (ved 38. breddegrad), at det var det kommunistiske Nord-Korea som gikk til angrep, at det var F.N. som grep inn for å forsvare Syd-Korea og at det var tropper fra mange land som var med om å forsvare det, selv om det var U.S.A. som kom til å ta det største ansvar for krigen — og ingen ting om alt som ble gjort for å forene Korea.

En ting man kan forbause seg over, er at det ikke er noen hentydning til at U.S.A. skulle ha drevet bakteriekrig. Dette er vel et tegn på at denne anklage i stillhet er lagt bort.